

GÖKHAN DUMAN

MAHALLENİN HAVALILARI:

ALAMAN OYUNCAKLI ÇOCUKLAR

THE COOL KIDS OF THE NEIGHBOURHOOD:
THE ONES WITH THE TOYS FROM GERMANY

"Teyzem Alımancıya" .. Yine bir yaz tatiline gelişinde kablolu araba getirmişti bana. Oyuncak araba kablo ile bir kumandaya bağlıydı ama o ilk hevesle o kadar çok oynadım ki, pilleri ilk gün bitti. Ve maalesef bizdeki piller de o arabaya uymuyordu. Onu denedik, bunu denedik almada. Bir sene boyunca teyzemin yeni izne gelmesini ve bana pişirmesini bekledim." (Ahmet Büke)

Almanya, Avusturya, Belçika, Hollanda fark etmez, bir dönem yurt dışında yaşayan herkese "Alımancı" denirdi. Gündüz Vassaf'ın anlattığı gibi; birinin babası Almanya'da, diğerinin babası Hollanda'da çalışın ilkokul çağından iki arkadaş, mektup yazarken, bir diğer kendi babasına da selam söylemesini istiyor. Sanıyorlar ki, tüm Alımancılar aynı sokakta yaşıyor..

Alımancılığın yükü ağırdır. Dilini, kültürünü bilmediği bir ülkede ağır işlerde çalışıp yeni bir hayat kurmaya çalışmanın ağırlığı bir kenarda dursun, memlekette onları yolunu gözyeşerlerin beklentilerini, umutlarını karşılamının ağırlığı beki daha fazladır. Evin geçim parası, çocukların okul masrafları, bayram kıyafetleri, kurban parası, kişilik odunu kömürü, düğün yapacak küçük kardeşin çeyizi, traktörün tamir parası, hasatta, bağbozumunda çalışacak işçi parası ve daha niceleleri memleketten gönderilen mektubun son satırlarına mahcup ve kısa ifadelerle ilgiltilirdi.

"My aunt was a "German Turk"... "When she came back for a summer break, she brought me a cable toy car. The toy car was cabled to a remote control but the very first day I played so much enthusiastically that the batteries ran out. And unfortunately the batteries we had, didn't match with the toy. We tried anything but nothing worked. I waited for my aunt to come for the next leave for a year and bring me new batteries." (Ahmet Büke)

No matter where they leave, in Germany, Austria, Belgium, the Netherlands; Turks who lived abroad used to be called as "Alımancı" (German Turk) in Turkey. As Gündüz Vassaf tells; two friends of primary school age, one's father in Germany and the other one's in the Netherlands; one of them wants the other to send greeting to his father in his letters. They assumed that all German Turks live on the same street...

The burden of being a German Turk is heavy. Put aside the burden of being in a country that you don't know the culture or the language and trying to have a life there while doing hard menial works, maybe the burden of meeting the hopes of the ones waiting at home is heavier. To last lines of the letter sent from home; subsistence, school expenses of the kids, old clothing, money for the sacrificed animal in the eid, fuel expenses in winter, dowry for the little brother who would have a wedding, repair expense of the tractor, labour expense for harvest and many more used to be added with short and embarrassed expressions.

"Kızım mektuba bir ayakkabı çizmiş, annesi de 'kesen müsaitse' diye not yazmış. Geldiği hemen 1 saatte ayakkabısını almış. Daha memlekete dönmem 8 ay vardı..." (11. Peron)

Ve bütün bir yıl beklenen o yaz tatılı... Arabaların bagajları tika basa doldurulur, sığmayanlar üst bagaja iplerle bağlanır. 2-3 gün sürecek yolculuk boyunca kavuşma anı sürekli hayal edilir. Hayal edilen bir an daha vardır. Çocuklara verilecek hediyeler ve o anda onları yaşadığı sevinç anı...

"Babam 1972'de gitti Hollanda'ya. Ben o zaman ilkokul 1'deydim. Her şeyi hatırlayamasam da babamın geldiğinden sonra evimizin daha sessiz ve neşesiz olduğunu hatırlayabiliyorum. O yokken telefon geldi, mektup geldi, bant gönderdi diye diye küçük heyecanlara kendimizi avuttuk. Babamın sevdiği yemekler, babamın sevdiği türküler aklımızdan düşmezdi. Babamın ilk izne gelişi tam 2 yıl 3 ay 11 gün sürdü. Gelmesine 2 ay kala bize telefon açmıştı. Sabahın istekte bulunmuş. Mahallemizdeki tek telefonun sahibi olan banka emekli amcamın evine gitmiştik utana sıkıla. Kızım sana 6 kilo hediye getiriyorum demişti telefonda. Babamın sesini duyunca heyecandan konuşmuyordum, sesimi yutuyordum sanki, ben konuştuğumu sanıyordum ama ağzımdan hiç ses çıkmıyormuş. Babamın söylediklerine çok sevindim, mutlu oldum ama neden 6 kilo dediğini de anlayamadım. Gelmesi yaklaştığında bir de mektup gelmişti, mektupta da ayrıvısı

My daughter had drawn a shoe on the letter, and her mother wrote a note 'if it is convenient.' I immediately went to buy shoes for her. There were eight months before I returned home." (11. Peron)

And that summer holiday was waited for a whole year.. The trunk of the cars used to be filled up and the ones that didn't fit were tied to the roof with ropes. During the journey which takes two or three days, reunion moment would be imagined. There was another moment imagined as well. It was the joy moment of the kids when they got their presents...

"My father left for the Netherlands in 1972. I was at the first grade of primary school. Even though I can't remember everything, I can remember that after my father's departure, our house was quieter and less cheerful. We consoled ourselves with the little excitements of his calls, letters or the small things he sent like a tape in his absence. We kept preparing my father's favourite dishes and singing his favourite folk songs. It took him to come back for his first leave exactly two years, three months and eleven days. He called us two months before his arrival. We had made a request in the morning. We went to the house of the only telephone owner in the neighbourhood, an uncle retired bank employee. He said that 'my daughter I would bring gifts weighted six kilograms for you', on the phone. I wasn't able to speak when I heard my father's voice because of excitement. It was like I had gaped down my voice, I was believed that

yazmıştı, 'Ayten'im sana 6 kilo hediye getiriyorum' diye. Artık iyice kafam karışmıştı, 6 kilo hediye ne demekti? Annem de buna bir cevap bulamamıştı. Beklenen gün sonunda geldi çatı. Babam bir akşam vakti çıkageldi. Evimiz bayram yerine döndü. Babam hoşbeş raslı bittikten sonra bebekler, ayakkabılar, kıyafetler, kalemler, defterler ve çkolatalarla dolu bir çantayı önüme doktu. Gözlerim yerinden fırlamıştı. Nasıl sevindiğimi bugün bile hatırlarım. Sonradan öğrendik ki babam uçakla gelmiş, hayatında ilk defa uçağa binmiş. Bilet aldığı büroya gidip kaç kilo bavul taşıyabileceğini bir güzel öğrenmiş. Uçağın içerisinde yalnızca 6 kilo taşıyabileceğini diğer bavulların uçağın altına yüküneceğini öğrenince kendince bir önlem almış. Kaybolursa öbür bavullar kaybolusun, kızımın hediyelerini yanına alayım, onlar almadan gidemem demiş. 6 kiloluk çantada yalnızca benim için aldığı hediyeler varmış." (Ayten Yıldız Ören)

I was talking but there was no sound. What my father said, made me very happy, but I couldn't understand why he said six kilograms. When he was about to arrive, we received a letter, and he wrote the same in the letter; 'My Ayten I will bring gifts weighted six kilograms for you'. At that point I got really confused, what did six kilograms gift mean? My mother also couldn't find an answer. The expected day finally arrived. One evening my father showed up. Our house turned into a fairground. My father, after having an idle chit-chat, opened a bag full of dolls, shoes, clothes, pencil cases, notebooks and chocolates in front of me. My eyes popped out of my head. Even today I remember how happy I was. Later we learned that my father came by plane, he took a plane for the first time in his life. He went to the office where he bought the ticket and learned how many kilograms of luggage he could carry. When he learned that only six kilos could be carried inside the plane, other suitcases would be loaded under the plane, and he took a precaution. He thought that I cannot go without my daughter's presents so I will take them with me, it doesn't matter if the rest gets lost." (Ayten Yıldız Ören)

Almanya'dan gelen oyuncaklar bir döneme damga vuruyordu. Henüz Türkiye'de çocukların elinde daha çok tahta, teneke oyuncaklar varken Almanya'dan gelen plile çaişan robotlar, Mercedes, BMW arabalar, konuşan bebekler çocukların dünyasını çok hızlı değiştiriyordu. Bunlardan birine sahip olmak ayrıcalıklı bir konuma yükseltiyordu sahibini. Okulda, mahaliede, sokakta bir anda parmakla gösterilen o "havair" çocuk oluyordunuz. Diğer çocuklara oynama hakkı verme, oyunun içine dahil etme ya da kuralları belirleme... Hepsinin doğal sahibi Almanya'da gelen oyuncacı elinde tutan çocuk oluyordu. O oyuncaklar günün belli saatinde anne babanın izniyle dışarı çıkarılabılırdı ancak. Diğer saatlerde ya kapalı bir dolapta ya da sandıkta veya vitrinde bekletilir, "hemen bozmasın" diye düşünülerek saklanıp gözetilirdi. Zaman zaman eve gelen misafirlerin çocuklarına uzaktan şöyle bir gösterilir, yeterince şaşırđıklarına emin olduktan sonra yine o ayrıcalıklı tavirya yerine kaldırılırdı. Bir mahaliede kumandalı Mercedes'i olan bir çocuk varsa doğal olarak ılık "öz enilecek" kişi kendisi olmalıydı.

Oysa ne garip, babası bütün bir yıl boyunca yurt dışında çalışığı için yüzü hiç gülmeyen, ner ay "ne zaman doneceksin?" diye mektup yazan, ailesiyle ele ele dolaşıp, parkta oynayanları gördükçe onlara özenen, üzölüp bir köşeye çekilen çocuklar, şimdi diğerlerinin özendici "o" çocuk oluyordu. Donuşümü ve mevsimiere göre değişen bir hissiyatın mirasçısı oluyordu çocuklar.

Alamancılık birçok çocuğu yeni ve karışık duygularla tanıştırdı. Öz enilmesi gereken anne, baba, çocuk bir arada olan yaşamlar mıydı? Yoksa Almanya'dan gelen çeşit çeşit hedyeler, çikolatalar ve oyuncaklara sahip olan çocuklar mıydı? O çocukların içlerinde neler yaşadıklarını bugün tam olarak anlamak ve bilmek zor. Cevabı yekpare olmayan bir kıyasın içersisinde cevap arayıp durmuş olabiliyorlar mı? Belki de bu doğu yolculuğunun hiç akıllara gelmeyen, hesap edilmeyen bir tarafı ortaya çıkmıştı ve kendiliğinden bir şey öğretiliyordu onlara... "Kıymetli" olanın ne olduğu.

The toys from Germany left their mark in a period. While the children were playing with wooden or tin toys in Turkey, battery-powered robots from Germany, Mercedes, BMW toy cars, talking dolls were changing their world very quickly. Having one of them was raising the owner to a privileged position. At school, in the neighbourhood, on the street, you suddenly became that "cool" kid pointed at. Allowing the other kids to play, including in the game or setting the rules... The natural owner of these rights was the one who owned the toy from Germany. Those toys could only be taken out at certain times of the day with the permission of parents. The rest of the time it would either be kept in a closed cupboard or in a chest or in a showcase, to protect it from the kids' "immediate breaking". It would be shown to the children of the guests from a far from time to time, after making sure that they were surprised enough, it would be removed again with that privileged attitude. If there was a child in a neighbourhood with a remote control Mercedes, naturally, the first person to be "imitated" would be that one.

However, the strange thing is that the kid, whose father was abroad for the whole year and face never smiled, who wrote a letter every month saying "when will you come back?" went aside feeling sad after seeing other kids with their families wandering around and playing in the parks, were turning into "that" kid who was imitated by others then. These children were heirs of an alternate feeling changed according to the seasons.

Being German Turks introduced new and complicated feelings to many children. Was the life needed to be imitated the one in which mother, father and child together? Or was the one in which the children had the presents, chocolates and toys from Germany? It is difficult to completely understand and know today what these children were going through. Could they have sought answers in a non-monolithic comparison? Perhaps there was an unthinkable, unaccountable part of this journey of immigration, and it taught them something spontaneously... What "precious" is.

